

สิ่งละอันพันละน้อย

ฉบับใหม่ 2557
รวมเล่ม ๑๐๐๐๐

คำนำ

พบกันอีกครั้งใน “สิ่งละอันพันละน้อย” ฉบับรับปีใหม่ 2557 เล่มนี้ซึ่งออกช้ากว่าทุกปี เนื่องจากผู้เขียนมัวติดตามดูเหตุการณ์ของบ้านเมืองจนพลาดกำหนดเวลาที่เหมาะสมของการจัดการ ต้องขออภัยที่มอบให้ท่านล่าช้ากว่าทุกปีที่เคยทำมา

“สิ่งละอันพันละน้อย” เล่มนี้เป็นเล่มที่ 11 ที่ได้จัดพิมพ์ต่อเนื่องกันมาทุกปีเพื่อเป็นตัวแทนความขอบคุณและความซาบซึ้งใจในความรักและความปรารถนาดีที่ผู้ใหญ่ ญาติพี่น้อง ปิยมิตร เพื่อนร่วมงาน น้อง ๆ ตลอดจนศิษย์ที่รักทั้งหลายได้มอบให้แก่ผมและครอบครัว

การที่เราสามารถสื่อความปรารถนาถึงกันได้ผ่านหนังสือเล่มนี้ในตอนต้นทุกปีใหม่ ผมถือว่าเป็นสิ่งที่เราควรยินดี เบิกบาน และสำนึกในการได้รับความรื่นรมย์จากการมีชีวิต สำหรับผมเองสำนึกในความโชคดีนี้ที่ได้มีโอกาสมอบหนังสือเล่มนี้เสมอ

ในปีที่ผ่านมาผมเขียนคอลัมน์ประจำอาทิตย์ละครั้งใน “กรุงเทพธุรกิจ” (ทุกวันอังคาร) และนิตยสาร “สกุลไทย” สำหรับรายเดือนเขียนคอลัมน์สำหรับนิตยสาร ‘Real Parenting’ และนิตยสาร CP-all นอกจากนี้ก็มีรายการวิทยุประจำทุกวันอังคาร “คลื่นความคิด” 96.5 FM (เวลา 19.40 น.)

นอกจากงานประจำเต็มเวลาที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์แล้ว ผมทำงานในองค์กรมหาชน 2 แห่ง และเป็นประธานกรรมการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน ซี.ซี.เอฟฯ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งรับผิดชอบดูแลเด็กใน 35 จังหวัดรวม 45,000 คน

ในปี 2557 นี้ครอบครัวของเราก็ได้หลานเพิ่มมาอีก 1 คน นอกจากหลานคนแรกคือ ยุ๊ก (สิริพิทยา สามโกเศศ) ซึ่งมีอายุ 4 ขวบแล้ว

ขอพระบารมีแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนพยานภาพแห่งความศรัทธาในความดี ความงาม และความจริง โปรดอภิบาลท่านและทุกคนที่ท่านรักให้ปราศจากโรคภัย ปลอดภัย สิ่งเศร้าหมองที่ไม่คาดฝันทั้งปวง

ขอให้ปี 2557 เป็นปีใหม่แห่งความหวังของคนไทยทั้งมวล และเป็นอีกปีหนึ่งที่ดีที่สุดในชีวิตของท่าน

วรากรณ์ สามโกเศศ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

มนตรี สามโกเศศ

วรา-สิรินุช-ยุ๊ก สามโกเศศ

วริมน สามโกเศศ

Zarganar ผู้ยอมแลกลูกกับเล่าเรื่องตลก

“ถ้าผมทำหน้าที่หมอฟัน ผมเปิดได้ทีละปาก แต่ถ้าผมเล่าเรื่องตลกผมเปิดปากพร้อมๆ กันได้จำนวนมากมาย”

นี่คือคำพูดของตลกคนสำคัญของพม่า ที่เรื่องตลกและคำพูดของเขาตลอดระยะเวลากว่า 20 ปี สั่นสะเทือนบัลลังก์ของผู้นำเผด็จการพม่าและมีส่วนในการช่วยผลักดันให้พม่ามีการเลือกตั้งโดยเปลี่ยนจาก “การปกครองของทหารโดยตรง” เป็น “การควบคุมโดยทหาร”

Zarganar คือชื่อศิลปินของเขาซึ่งหมายถึง “แหวนบอขน” ชื่อจริงคือ Maung Thura ปัจจุบันอายุ 52 ปี พ่อของเขาเป็นนักคิดนักเขียนสำคัญคนหนึ่งของประเทศ

เขาเรียนจบทันตแพทย์ แต่แทบไม่เคยรักษาคนไข้เพราะเขาชอบการเป็นศิลปิน นักแสดง ผู้สร้างภาพยนตร์ เขามีความปรารถนาอยากเห็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและประชาธิปไตยในพม่า เขามีผลงานภาพยนตร์มากพอควรแต่มาดั่งจากการเป็นตลกเดี่ยวไมโครโฟน จนคนพม่าติดอกติดใจกลายเป็นขวัญใจหมายเลขหนึ่ง

ชีวิตการต่อสู้เผด็จการของเขาเริ่มในปี 1988 เมื่อมีการประท้วงครั้งใหญ่ขับไล่ นายพลเนวิน ถึงแม้ฝ่ายประท้วงจะชนะเลือกตั้งแต่ก็ไม่ได้เป็นรัฐบาล แต่กลับถูกจับติดคุกแทน นับตั้งแต่อองซาน ซูจี ลงมาจนถึง Zarganar

ในเวลา 5-6 ปี หลังปี 1988 เขาติดคุกเข้า ๆ ออก ๆ อยู่หลายครั้งจากการแสดงของเขา ในปี 2006 การแสดงทุกอย่างของเขาถูกห้ามโดยรัฐบาลเนื่องจากคำพูดตลกของเขามีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐบาลมากขึ้นเป็นลำดับ ที่หนักสุดก็คือในปี 2008 เขาถูกจับข้อหาพูดกับสื่อต่างประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาตในเรื่องไซโคลนนากรีสล่อมพม่า ผู้คนตายกว่า 150,000 คน และอีกนับแสน ๆ คนไร้บ้าน เขาทนไม่ได้ที่การช่วยเหลือมีน้อยจึงรวบรวมสมัครพรรคพวกออกไปช่วยและสื่อสารให้ชาวโลกรู้ โทษของเขาคือจำคุก 59 ปี

ในภายหลังเขาเล่าว่าความผิดกระทงหนึ่งคือการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้พิพากษากล่าวว่าเขา e-mail ของเขาคืออะไร เขาก็ตอบไปว่า zan.61@gmail ผู้พิพากษาโกรธมากบอกว่าผมอยากรู้ e-mail ของคุณแต่คุณกลับเล่นลิ้นบอก gmail

ครั้งหนึ่งเขาติดคุกต่อเนื่องนาน 4 ปี ถูกขังเดี่ยวในห้องที่ไม่มีหน้าต่าง เขาบอกว่าที่มีชีวิตรอดมาได้ก็เพราะอารมณ์ขัน เขาใช้เวลาติดคุกคิดมุกตลกและแต่งเพลงในสมอง จนเขามีมุกตลกในเวลาต่อมามากมาย

เรื่องหนึ่งเขาเล่าว่าเขาโทรไปถามโอเปอเรเตอร์ว่าค่าโทรศัพท์ไปลอนดอนกับนรก ราคาเท่าไร คำตอบก็คือนรกถูกกว่ามาก เขาสงสัยจึงขอเหตุผล คำตอบก็คือการโทรไปนรกนั้นที่พม่าเขาถือว่าเป็นโทรในประเทศ

เมื่อครั้งพม่าจะเป็นสมาชิกอาเซียน ตอนนั้นข้าวของในพม่าแพงมาก เขาบอกว่าควรเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น Bar- May-Sia คือคล้ายกับอินโดนีเซีย และมาเลเซีย แต่มันมีความนัยจากการเล่นคำเพราะเมื่อออกเสียงแล้วหมายถึงการหาของที่ต้องการไม่ได้เพราะอะไร ๆ ก็แพงหมด

Zarganar ได้รับการปล่อยตัวในปลายปี 2011 เมื่อพม่าจะมีการเลือกตั้ง คนต่างชาติก็เชิญเขาไปต่างประเทศ สถานที่แรกที่มาคือประเทศไทย เขาให้สัมภาษณ์ว่าเขาชอบเมื่อเห็นเครื่องบิน สนามบิน ตึกซึ่งล้นใหญ่มาก และชอบมากเมื่อเห็นถนนดี ๆ เขาเห็นว่าเยาวชนไทยหน้าตาไม่มีความกังวล เต็มไปด้วยเสรีภาพและความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเขามองไม่เห็นในเยาวชนพม่าในวัยเดียวกัน

เขาเดินทางต่อไปสหรัฐอเมริกาเพื่อพบลูกและภรรยาซึ่งอพยพไปตั้งแต่ปี 2008 เมื่อเขาติดคุกครั้งสุดท้าย เขาปฏิเสธที่จะไปอยู่กับครอบครัวถาวร เขาบอกว่าเขามีหน้าที่สำคัญที่ต้องทำอีกมากในประเทศพม่าที่เขารัก

Zarganar พิสูจน์ว่าคำพูดสันตะเพื่อนระบบการปกครองได้โดยทำให้ผู้นำเผด็จการและระบอบเป็นตัวตลก ผู้คนชอบใจเพราะเห็นอย่างเดียวกันแต่ไม่กล้าพูด และเป็นการระบายอารมณ์ที่อัดอั้น เรื่องตลกและคำพูดเสียดสีเหล่านี้มันโดนใจอย่างซ้ำซ้อน ว่ากันว่าเหล่าผู้คุมก็ชอบเขามาก หัวเราะกับเรื่องตลกที่เขาเล่า

นักแสดงตลกที่มีหลักการเช่น Zarganar จึงเป็นที่ชื่นชอบของคนพม่า คำพูดสองความหมายของเขาเจ็บ ๆ คัน ๆ เหมือนถูกแทงบนอก

เราเล่าเรื่องตลกกันอย่างเสรีและหัวเราะซ้ำซ้อน แต่มีบางคนที่ยอมแลกคุกกับการเล่าเรื่องตลก คน ๆ นั้นก็คือ Zarganar ผู้รักเสรีภาพและรับรางวัลมากมายจากต่างประเทศ และยืนยันว่าไม่คิดจะเป็นนักการเมือง

Zarganar เล่าว่า “ประธานาธิบดีบุช หูจิ่นเทา และนายพลตันส่วย ผู้นำพม่าไปหา God บุษยาม God ว่าเมื่อไหร่สหรัฐอเมริกาจะมีอำนาจมากสุดในโลก God ตอบว่า “Not in your life” จนทำให้บุชน้ำตานองหน้า หูจิ่นเทา ถามว่า “เมื่อไหร่จีนจะรวยสุดในโลก” “Not in your life” แต่ในขณะที่หูจิ่นเทาเช็ดน้ำตา นายพลตันส่วยก็ถามว่า “เมื่อไหร่พม่าจะมีน้ำและไฟฟ้าใช้กันเพียงพอ” ทันใดนั้น God ก็ร้องไห้และตอบว่า “Not in my life”

คิดบนเส้นทางลบ

หลายอย่างในชีวิตเราไม่รู้ชัดเจนว่าทำอะไรจึงจะประสบความสำเร็จ แต่เรารู้ว่าต้องไม่ทำอะไรจึงจะบรรลุผลสำเร็จ วิธีคิดเช่นนี้เป็นประโยชน์มากหากรู้จักนำไปใช้

Role Dobelli เล่าไว้ในหนังสือชื่อ The Art of Thinking Clearly (2013) ว่าครั้งหนึ่งสันตะปาปาซึ่งเป็นผู้จ้างรายใหญ่ในการผลิตงานศิลปะได้ถาม Michelangelo ศิลปิน

เอกของโลกร่วมสมัยกับ Leonardo De Vinci เมื่อ 500 กว่าปีก่อนว่า “ช่วยบอกความลับของการเป็นอัจฉริยะของท่านหน่อยเถอะว่าทำอะไรจึงสามารถสร้างสรรค์รูปปั้นเดวิด (The Statue of David) ซึ่งเป็นงานชิ้นเอกของชิ้นเอกทั้งหมดได้” คำตอบของ Michelangelo ก็คือ “ง่ายนิดเดียว ผมก็สกัดทุกสิ่งที่ไม่ใช่ David ออกไป”

รูปสลักหินอ่อน David ซึ่งเป็นชายเปลือยยืนอยู่คนเดียว มือขวาแนบลำตัวและมือซ้ายจับผ้าผืนเล็กที่พาดอยู่บนบ่าซ้าย ว่ากันว่าเป็นรูปสลักที่งดงามที่สุดชิ้นหนึ่งของโลก David ในที่นี้เป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ David ในคัมภีร์ไบเบิล และ David คนนี้แหละที่สู้กับ Goliath

รูปสลักนี้ Michelangelo เป็นเจ้าของผลงาน ใช้เวลาสร้างระหว่าง ค.ศ. 1501-1504 ตลอดเวลากว่า 500 ปีรูปสลักนี้ได้รับความสนใจจากชาวโลกมาตลอด ปัจจุบันก็ยังเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่หลั่งไหลไปอิตาลีเพื่อชื่นชม

คำพูด “ต้องสกัดทุกสิ่งที่ไม่ใช่ David ออกไปเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปสลัก David” ของ Michelangelo ฟังดูแล้วเวียนหัวเหมือนการตีواهرเล่นกับสันตะปาปา แต่จริง ๆ แล้วเขาหมายความว่าวิธีคิด ซึ่งต่อมามีชื่อเรียกว่า Via Negativa

แนวคิด Via Negativa หมายถึงเส้นทางลบ หรือเดินทางแนวปฏิเสธ หรือเส้นทางของการตัดออกไป หรือเส้นทางของการตัดลด ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีมาตั้งแต่ยุคกรีกโรมัน และสืบทอดมาจนถึง ทุกวันนี้

ในเส้นทางนี้เราไม่รู้ว่าจะอะไรที่ทำให้เราประสบความสำเร็จ เพราะเราไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ แต่เรารู้ชัดเจนว่าจะอะไรจะทำให้เราไม่ประสบความสำเร็จ การตระหนักเช่นนี้ทำให้เราเห็นว่า negative knowledge (what not to do) อาจเป็นพลังสำคัญมากกว่า positive knowledge (what to do) ด้วยซ้ำ

ไม่เชื่อก็ลองพิจารณาแนวคิดของศีล 5 ก็ได้ ทั้งหมดเป็นการห้าม เริ่มตั้งแต่งดเว้นการฆ่า สัตว์ งดเว้นการลักขโมย งดเว้นจากการประพฤติดูในกาม งดเว้นการกล่าวเท็จ และงดเว้นการดื่มสุราเมรัย การไม่ทำสิ่งเหล่านี้จะทำให้มีชีวิตอยู่ในครรลอง ไม่เกิดปัญหา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการห้ามในเรื่องสำคัญที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต

ข้อสอบแบบปรนัยมีคำตอบให้เลือกก็อาจใช้ Via Negative ช่วยได้ ถึงแม้จะไม่รู้ว่าข้อใดถูกต้องแต่ก็มีหลายข้อที่รู้ว่าไม่ใช่คำตอบแน่นอน จึงสามารถจัดข้อไม่ถูกต้องออกไปจนเหลือข้อให้คาดเดาน้อยลง โอกาสตอบถูกต้องก็มีมากขึ้น

Michelangelo บอกสันตะปาปาว่าไม่รู้เหมือนกันว่าจะสร้างสรรค์ David อย่างไร รู้แต่เพียงว่าสักส่วนที่คิดว่าไม่ใช่ David ออกไปทั้งหมด ดังนั้นสิ่งที่เหลือก็คือรูปสลักที่มีชื่อเสียงที่สุดชิ้นหนึ่งของโลก (มีไม่กี่ครั้งที่รูปปั้นหรือรูปสลักชายเปลือยชนิดเห็นอวัยวะเพศได้รับความนิยมาจากทุกเพศ ไม่ว่าเพศที่ 1 หรือ 2 หรือ 3)

การคิดของมนุษย์ก็เหมือนกัน เราถูกหลอกเพราะสิ่งลวงตามากมาย จนไม่รู้ว่าการคิดที่ถูกต้องคืออะไร รู้แต่เพียงว่าต้องตัดสิ่งที่ลวงออกไปให้มากที่สุด ก็จะทำให้ได้การคิดที่ผิดพลาดน้อยที่สุด

ตัวอย่างเช่นเราถูกลวงตาเพราะ Halo Effect กล่าวคือเมื่อเราเห็นชายหรือหญิงมีความงามเป็นพิเศษ ใจเราก็จะถูกครอบงำโดยความงามนั้นจนลักษณะประกอบพิเศษอื่น ๆ ถูกมองข้ามไป ถ้าประยุกต์ไปไกลอีกหน่อย ความร่ำรวย (หรือคิดว่าร่ำรวยเพราะเห็นใช้ของหรือขับรถราคาแพง) การศึกษา ขาดก้าเนิด บุคลิก ความสามารถ ฯลฯ ก็สร้าง Halo Effect ได้เช่นกัน

“การเชื่อว่าคนรวยแล้วไม่โกง” “คนหน้าตาดีมักเป็นคนฉลาดไวใจได้” “เก่งอย่างนี้ต้องดีด้วยแน่” ล้วนเป็นผลพวงจาก Halo Effect ที่ทำให้การคิดตัดสินใจของเราผิดพลาดอยู่บ่อย ๆ

อีกลักษณะหนึ่งของการลวงก็คือเรามักเชื่ออย่างที่เราอยากเชื่ออย่างขาดเหตุผล เช่น ชื่นชมเทิดทูนว่าคน ๆ หนึ่งเก่ง เป็นคนดี ก็จะถูกใจอย่างนั้น มิใยที่มีหลักฐานท่วมท้นที่เป็นอย่างอื่น อย่างนี้เรียกว่าหลอกตัวเองได้มีประสิทธิภาพกว่าถูกคนอื่นหลอก

ถ้าเราตระหนักว่าสองปรากฏการณ์ตัวอย่างข้างต้นนี้ลวงใจเราได้จริง ๆ เราก็ต้องระมัดระวัง และในที่สุดเราก็จะได้การคิดที่ปราศจากการถูกลวงมากที่สุด

มนุษย์เราได้ยินแต่ว่าการคิดที่เป็นบวก (positive thinking) จะสร้างพลังและสิ่งงดงามก็จะตามมาซึ่งเป็นวิธีคิดที่ไม่ผิด อย่างไรก็ตามก็ยังมีแนวคิดชนิดที่เป็นลบ (Via Negativa ซึ่งมีใช้ทิศทางตรงกันข้ามกับแนวคิดบวกดังกล่าว) ที่อาจช่วยให้ตัดสินใจได้ผิดพลาดน้อยที่สุด

แนวคิดลบนี้เน้นการคำนึงถึงสิ่งที่ไม่ควรทำเพราะไม่รู้ว่สิ่งที่ควรทำคืออะไร ฯลฯ กล่าวคือไม่รู้ว่มันคืออะไร แต่รู้ว่อะไรที่ไม่ใช่มัน

ผมบอกไม่ได้ชัดเจนว่อะไรที่ทำให้ผู้หญิงคนหนึ่งมีเสน่ห์น่ารัก แต่ผมรู้ว่สิ่งใดที่เธอทำแล้วหมดเสน่ห์ไม่น่ารัก เช่น พูดจาหยาบคาย สุบบุรี จู้จู้จุกจิกกับการไปไหนมาไหนของผม ชอบข่มขู่ต่อหน้าคนอื่น เรื่องมาก เอาแต่ใจตัว ฯลฯ

Via Negativa ไม่เพียงแต่ให้คำแนะนำที่ดี ๆ แก่หญิงเท่านั้น หากยังสามารถเป็นประโยชน์แก่ชายอีกด้วย เพราะผู้หญิงเขารู้เหมือนกันว่ชายที่เรียกว่าดีนั้นไม่สมควรทำอะไรบ้าง

รู้จัก Halo Effect

ใจมนุษย์นั้นถูกวางได้ไม่ยากหากเจ้าของไม่ตระหนักถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นและการถูกวางอาจสร้างความเสียหายให้ได้มากมาย สาเหตุสำคัญของการวางใจอันหนึ่งก็คือสิ่งที่เรียกว่า Halo Effect

“.....เห็นเขาหล่อดี หนูก็เลยชอบเขา.....” พุ่มพวง ดวงจันทร์ ราชนิรุธทุ่ง เคยร้องไว้เมื่อกว่า 20 ปีมาแล้ว เป็นทำนองรำพึงรำพันว่าเมื่อเห็นหน้าตาดีก็เลยไม่ได้พิจารณาด้านอื่นๆ ให้รอบคอบมันก็เลยเกิดปัญหาขึ้น พวกเราทุกคนอาจมีปัญหาในลักษณะเดียวกับพุ่มพวง เพราะสิ่งที่เรียกว่า Halo Effect นั้นมันบดบังตาและบังใจได้ดีนัก

Edward Thorndike นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเป็นผู้บัญญัติคำว่า Halo Effect ในบทความชื่อ “The Constant Error in Psychological Ratings” (1920) Halo นั้นหมายถึงแสงสว่างเป็นวงกลมอยู่เหนือศีรษะของนักบุญในศาสนาซึ่งสื่อความหมายของความศักดิ์สิทธิ์หรือมีอะไรพิเศษน่าชื่นชม

Halo Effect จึงหมายถึงความถึงผลที่เกิดจากการเป็น “คนพิเศษ” ดังเช่นความหล่อของชายในเพลงของพุ่มพวงจนบดบังลักษณะด้อยอื่นที่เธอควรจะได้เห็นเสียหมด

Halo Effect ทำให้เกิดความเอนเอียง (bias) กล่าวคือ วิจารณ์ญาณของบุคคลหนึ่งที่มีต่ออีกบุคคลหนึ่งในภาพรวมถูกบดบังโดยลักษณะพิเศษเสียหมด ปรากฏการณ์นี้มนุษย์เผชิญอยู่โดยอาจไม่รู้ตัวและเกิดขึ้นในทุกวงการในทุกเวลา

Thorndike ทำการทดลองทางสถิติโดยให้นายทหาร 2 คน ประเมินทหารผู้ใต้บังคับบัญชาในด้านกายภาพ (ความเป็นระเบียบ เสียง รูปร่าง หน้าตา ความแข็งแรง) ด้านความเฉลียวฉลาด ทักษะความเป็นผู้นำ และคุณลักษณะส่วนตัว เช่น ความไว้วางใจได้ ความจงรักภักดี ความรับผิดชอบ ความไม่เห็นแก่ตนเอง ความร่วมมือ ฯลฯ เขาพบว่าบางลักษณะจากข้างต้นมีความสัมพันธ์กันสูงอย่างผิดสังเกต กล่าวคือรูปร่างหน้าตากับความเฉลียวฉลาด รูปร่างหน้าตากับความเป็นผู้นำ รูปร่างหน้าตากับบุคลิกอุปนิสัยที่น่าพึงปรารถนา

ข้อสรุปก็คือรูปร่างหน้าตาดีดูจะมีสหสัมพันธ์กับคุณลักษณะอื่นๆ อย่างไม่น่าจะเป็นปกติ ซึ่งหมายความว่า Halo Effect เกิดขึ้น กล่าวคือความมีหน้าตาดีกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์อื่น ๆ จะตามไปด้วยกัน

ในงานศึกษาอื่น ๆ ในเวลาต่อมา ก็ยังพิสูจน์ได้ชัดยิ่งขึ้นว่าการมีลักษณะกายภาพที่ประกอบกันจนเห็นว่าเป็นการหน้าตาดีนั้นส่งผลให้คนอื่น ๆ คิดว่าจะเป็นคนฉลาด มีความเมตตา กรุณา ประสบความสำเร็จ ฯลฯ

คนหน้าตาดีไม่ใช่สาเหตุเดียวที่ทำให้เกิด Halo Effect ความร่ำรวย การศึกษา ฐานะทางสังคม เสน่ห์ ความสามารถในการทำงาน ความเป็นคนเก่ง ความเป็นคนพูดเก่ง ฯลฯ ก็เป็นสาเหตุได้เช่นกัน การไม่ตระหนักถึง Halo Effect จากสถานะเด่นต่าง ๆ ข้างต้นอาจทำให้บุคคลตัดสินใจผิดพลาดเพราะถูกหลงตา

การหลงใหลในความหล่อความสวยมักทำให้ทักทักเอาเองว่าเป็นคนดีและฉลาดด้วยทั้งนี้เพราะ Halo Effect ทำงานเสมอไม่หยุดพัก สร้างความปัดร้าวมายาวนานในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ เพราะ Halo Effect ทำให้วิจารณ์ญาณเสื่อมถอยเนื่องจากความหน้าตาดีบดบังคุณลักษณะอื่นๆ ที่มีอยู่ด้วย

ถ้าประยุกต์ Halo Effect เข้ากับเรื่องอื่นๆ ก็พบว่าเรามักซื้ออาหารหน้าตาน่ากินเพราะคาดหวังว่าต้องอร่อยและสะอาดโดยไม่คำนึงถึงว่าโดยแท้จริงแล้วการประกอบอาหารนั้นถูกสุขอนามัยหรือไม่ เราโดดเข้าซื้อหุ้นตัวที่ราคาเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นมากโดยมิได้พิจารณาเหตุของการเปลี่ยนแปลงหรือคุณภาพของการบริหารบริษัท

เราเลือกงานที่ให้ผลตอบแทนดีโดยไม่คำนึงถึงว่างานนั้นจะช่วยเพิ่มพูนทักษะคุณค่าและความสามารถให้แก่เราได้มากน้อยเพียงใด เราชื่นชมคนขับรถราคาแพง อยู่บ้านหลังใหญ่ โดยไม่ได้ตระหนักถึงว่าเขามีลักษณะอื่นๆ ที่พึงประสงค์ดังที่เคยเราคาดคิดไว้หรือไม่

เป็นที่น่าอนาถใจว่าในสังคมไทยความชื่นชมความรวยสนับสนุนให้เกิด Halo Effect ที่รุนแรงจนบดบังการพิจารณาในเรื่องคุณธรรมไปอยู่บ่อยๆ คนไทยน่าจะเลิกเชื่อได้แล้วว่าคนรวยแล้ว ไม่โกง ในชีวิตผมเห็นแต่เศรษฐีไทยจำนวนหนึ่งยิ่งรวยก็ยิ่งโกง และยิ่งกตัญญู

มนุษย์เราถูกหลอกกันไม่เว้นแต่ละวันโดยตนเองเป็นคนหลอกเพราะหลุ่มหลงชื่นชมในลักษณะเด่นจนละเลยที่จะพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ไปสิ้น

หนทางพิสูจน์ม้านั้นใด กาลเวลาและลักษณะรวมโดยเฉพาะประวัติชีวิตและอันตรนัยก็พิสูจน์คนฉันนั้น

**ผู้ให้สิ่งที่เลิศ ให้สิ่งที่ดี ให้สิ่งที่ประเสริฐ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน
(พุทธศาสนสุภาษิต)**

**I do not regret the things I have done,
I regret the things I did not do when I had the chance.
ผมไม่เสียใจกับสิ่งที่ผมได้ทำไป
แต่ผมเสียใจกับสิ่งที่ผมไม่ได้ทำในตอนที่มีโอกาส**

ทำอย่างไรกับ Authority Bias

“คันเร่งของห้วงจักรค้ำจิ้งจิงจากสถานีมักกะสันพุ่งเข้าชนสถานีหัวลำโพง” “เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เกิดจากนักศึกษาคอมมิวนิสต์ช่องสุมีอาวุธอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทางการจึงจำเป็นต้องบุกเข้าไป” คำอธิบายสองเหตุการณ์นี้ประชาชนไทยจำนวนมากเชื่ออย่างไม่มีข้อสงสัยเพราะทางการเป็นคนบอก

เหตุการณ์แรกคนต่างชาติหัวเราะฟันโยกในความไร้เดียงสาของคนไทย มันจะเป็นไปได้อย่างที่ห้วงจักรและขบวนการรวม 6 คัน คันเร่งค้ำจิงสามารถวิ่งผ่านทางมาได้เป็นกิโลเมตร และพุ่งเข้าชนสถานีหัวลำโพงจนคนตายไป 5 คน บาดเจ็บสาหัส 8 คนในเหตุการณ์ปี 2529 ความจริงก็คือหนังสือพิมพ์ฝรั่งในบ้านเรารายงานว่าในช่วงนั้นมีการประท้วงกันอยู่และมีคนเห็นคนขับบังคับห้วงจักรพุ่งเข้าชนแบบคามิกาเซ่ แต่โดดลงจากห้วงจักรก่อนถึงจุดปะทะ

เหตุการณ์ที่สองนั้นในปัจจุบันเรารู้กันแล้วว่าไม่เป็นความจริง มีผู้ชุมนุมไร้เดียงสาจำนวนมากในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ถูกฆ่าอย่างโหดร้ายทารุณ แต่ตอนแรกผู้คนส่วนใหญ่เชื่ออย่างสนิทใจ

เหตุที่เราเชื่อทั้งสองเหตุการณ์ก็เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่มีสิ่งหนึ่งอยู่ในใจที่เรียกว่า “authority bias” กล่าวคือมีความเอนเอียงเชื่อเพราะ authority หรือ “ผู้มีอำนาจ” เป็นผู้บอก ผู้คนทุกชาติมี “authority bias” ด้วยกันทั้งนั้น มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่สติปัญญาของแต่ละคน และด้วยความมีตัวตนของความเอนเอียงเช่นนี้ จึงมีความพยายามกันมากที่จะเป็น authority เพื่อหาประโยชน์จากความเอนเอียงโดยธรรมชาติ

พราหมณ์ตั้งแต่เมื่อหลายพันปีก่อนเป็นคนกลุ่มเดียวที่ผู้คนเชื่อว่าสามารถติดต่อกับพระเจ้าได้ (แม้แต่พระเจ้าแผ่นดินก็ยังติดต่อไม่ได้) ดังนั้นพราหมณ์จึงอยู่ในวรรณะที่สูงที่สุด ใคร ๆ ก็ซุบซอกให้ทั้งนั้นเพราะต้องการมีชีวิตที่ดีกว่าในโลกนี้และโลกหน้า (ตามคำบอกของพราหมณ์) พราหมณ์กลายเป็น authority สำคัญจนทุกวันนี้ในเรื่องการทำพิธีศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ

พระก็เป็นอีก authority หนึ่งของสังคมไทยที่คนไทยนับถือและเชื่อคำพูด คนจำนวนหนึ่งมกมายมากจนทำให้พระและเถรที่ทุศีลทั้งหลายร่ำรวยไปตาม ๆ กัน ถ้าไม่มี authority bias พุทธมามกะบางส่วนคงไม่สูญเงินกันไปมากมายกับพระที่หาประโยชน์จากความเอนเอียงเช่นว่านี้หรอก

พระที่เป็นหมอดูน่าเชื่อถือกว่าหมอดูธรรมดา ก็เพราะการห่มผ้าเหลืองทำให้มีความเป็น authority มากกว่าคนเดินดิน ดังนั้นคนธรรมดาเหล่านี้จึงต้องฝึกหัดการทรงเจ้าเข้าผี มีอาศรม มีกะโหลก มีเครื่องรางเสริมเพื่อให้ดูขลังและมี authority มากขึ้นเพื่อหาประโยชน์จาก authority bias

นายวิมล สุขผล อดีตหลวงปู่เณรคำหลอกลวงได้ก็เพราะการสร้าง authority ด้วยการสร้างเรื่องว่าเป็นผู้วิเศษเป็นหลวงปู่ในร่างพระหนุ่ม เคยเกิดร่วมชาติกับพระพุทธเจ้า เป็น “พุทธบุตร” (เคยจำได้ว่าลูกพระพุทธรูปเจ้าชื่อราहुล ไม่ใช่วิมล) และเป็นตัวกลางพาไปสู่สวรรค์ได้

เราเห็นคนจำนวนหนึ่งบ้าคลั่งเครื่องแบบ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ลูกจ้าง ฯลฯ เนื่องจากเครื่องแบบทำให้ authority โดดเด่นขึ้น ชาวบ้านเห็นความมีอำนาจของพวกเขา และพวกเขาก็ได้ประโยชน์จาก authority bias

เมื่อเรื่องมันเป็นเช่นนี้ พวกเราจึงต้องระวังคำพูด คำชี้แจง ความเห็น คำแนะนำ ฯลฯ จาก “ผู้มีอำนาจ”ทั้งหลาย เพราะหากไม่ระวังเราจะเชื่อเขามากกว่าที่ควรจะเป็น ในขณะที่เดียวกันเราก็มักมองข้ามการรับฟังจากคนอื่นที่อาจมีข้อเสนอแนะที่ดีกว่าแต่บังเอิญขาด authority

มนุษย์โดยทั่วไปมักเชื่อคำวินิจฉัยของแพทย์ที่มี authority โดยธรรมชาติ (บางคน “ติดหมอ” ด้วย ไม่ยอมรับการรักษาจากหมอคนอื่น มันพิสูจน์ว่า authority ก็มีอิทธิพลเหมือนกัน) คำแนะนำเพื่อป้องกันการวินิจฉัยโรคที่อาจผิดพลาดโดยหมอคนเดียว ก็คือให้ไปหาหมอคนที่สองเพื่อหา “second opinion” หรือการวินิจฉัยโรคอีกครั้งโดยหมออีกคนเพื่อความแน่ใจ

ในโลกธุรกิจนั้นบริษัทที่มี authority bias อย่างแรงเพราะมี CEO เป็นเผด็จการ ทุกคนเชื่อฟังหมด (ไม่ฟังใคร และไม่มีใครหือ) มีโอกาสทำให้บริษัทพังได้ง่ายเช่นเดียวกับกับตันเครื่องบิน ในสมัยก่อนที่มีอำนาจเด็ดขาดสูงสุดในเที่ยวบิน นักบินผู้ช่วยก็ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดอันตรายจึงมี

โครงการ CRM (Crew Resource Management) ซึ่งอบรมให้กับปilotและพนักงาน ร่วมกันหาหรือเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความปลอดภัยเกิดขึ้น ซึ่งทั้งหมดก็คือการแก้ไขปัญหา authority bias นั่นเอง

มนุษย์จะไม่ตัดสินใจผิดพลาดเพราะเชื่อข้อมูลที่ไมถูกต้องหากตระหนักถึงการมี authority bias ในชีวิตประจำวันอยู่เสมอ ไม่ว่าจากโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือมนุษย์ด้วยกันเองก็ตามที

authority bias นี้เองที่ทำให้กลุ่มผู้ทำรัฐประหารต้องหาผู้อ่านประกาศคณะปฏิวัติทางโทรทัศน์ที่ประชาชนรู้จักว่าเป็นตัวแทน “authority ใหม่” ที่น่าเชื่อถือ มิฉะนั้นประชาชนอาจนึกว่าเป็นละครโทรทัศน์ตอนหัวค่ำ

**We learn something from someone who passes through our lives.
Some lessons are painful, some are painless.....but, all are priceless.**

เราเรียนรู้บางสิ่งจากบางคนที่ผ่านมาในชีวิต
บางบทเรียน เจ็บปวด บางบทเรียนไม่เจ็บปวดแต่ทั้งหมดนั้นหาค่ามิได้

หงส์ดำไม่มีวันสูญพันธุ์

ชีวิตมนุษย์ทุกคนมิได้เดินไปบนถนนที่เป็นเส้นตรงดังที่เคยนึกไว้ ถนนมีทั้งโค้งและ หักงออย่างคาดไม่ถึงหลายครั้งในชีวิต การเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันจะทำให้เดินบนถนนนี้ได้อย่างปลอดภัยขึ้น

เป็นเวลานานร้อย ๆ ปีที่มนุษย์เชื่อว่าหงส์มีแต่สีขาว เพราะไม่เคยมีใครเห็นสีอื่น แต่การที่ไม่เคยเห็นมิได้หมายความว่ามันไม่มี คนสมัยนั้นคิดว่าหงส์ดำ

(black swan) เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ไม่ได้เด็ดขาด เพราะก็ร้อยปีที่ผ่านมาก็มีแต่หงส์ขาวเท่านั้น

โลกตกตะลึงในปี ค.ศ. 1697 เมื่อ William de Vlamingh พบหงส์ดำในออสเตรเลียตะวันตก เชื่อกันว่าพบในบริเวณที่เรียกว่า Swan River ในปัจจุบันซึ่งเป็นแม่น้ำที่ไหลผ่านเมือง Perth ของรัฐออสเตรเลียตะวันตก และ The University of Western Australia (มหาวิทยาลัยเก่าของผู้เขียน ทั้งสององค์กรมีหงส์ดำปรากฏอยู่บนตราสัญลักษณ์)

ในหนังสือชื่อ The Black Swan (2007) เขียนโดย Nassim Nicholas Taleb เรียกเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันซึ่งมีผลกระทบอย่างมากต่อชีวิต อาชีพ การประกอบธุรกิจ บริษัท ประเทศ ฯลฯ ทั้งในทางบวกและลบว่า Black Swan (ขอเรียกย่อ ๆ ว่า BS - ถึงแม้จะเป็นตัวย่อที่ไม่ค่อยดีนักก็ตาม)

ถ้าเป็นภาษาสมัยใหม่ BS เป็นสิ่งที่เรียกว่า outlier ซึ่งหมายถึงคนหรือสิ่งที่อยู่ “ข้างนอก” (เช่น พวก “ขั้วนอกนา” ของอาจารย์ศีกฤทธิ) ซึ่งในที่นี้คือสิ่งที่อยู่ข้างนอกการคาดคะเนทั้งปวง ถ้าจะเป็น BS ก็ต้องมี 3 ลักษณะคือ (1) เป็น outlier (2) ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างแรง และ (3) เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็สามารถย้อนกลับไปพิจารณาเพื่อหาคำอธิบายและคำพยากรณ์ต่อไปได้

ตัวอย่างของ BS ก็ได้แก่ สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง การประดิษฐ์ทรานซิสเตอร์ internet Google การล่มสลายของสหภาพโซเวียต internet เหตุการณ์ 9/11 เศรษฐกิจการเงินของโลกผันผวนครั้งใหญ่ (2007-2008) สินค้าของ Apple การเกิดขึ้นของ facebook การเกิดขึ้นของ Line application ฯลฯ

Donald Rumsfeld อดีตรัฐมนตรีกลาโหมของสหรัฐบอกว่าในโลกนี้มีอยู่ 3 สิ่งที่ต้องแยกให้ออก กล่าวคือสิ่งที่เรารู้ข้อเท็จจริง (known facts) สิ่งที่เราไม่รู้ (known unknowns) และสิ่งที่เราไม่รู้ที่เราไม่รู้ (unknown knowns)

อิหร่านมีระเบิดนิวเคลียร์? Social Media ทำให้มนุษย์ฉลาดขึ้นหรือเขลาขึ้น? ผู้นำเกาหลีเหนือมีแผนนำกลั้วอะไรบ้าง? สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่เรารู้ว่ายังไม่รู้หรือ known unknowns ซึ่งถ้าเราค้นหาข้อมูลและหลักฐานวันหนึ่งเราก็จะรู้ได้ แต่สำหรับสิ่งที่เราไม่รู้ว่าเราไม่รู้ (unknown knowns) นั้นเรามองไม่เห็นมันเลยในปัจจุบัน เช่น เราไม่เคยรู้ว่าโลกจะบ้าคลั่ง facebook และ Line เมื่อ 10 ปีก่อน สิ่งเหล่านี้คือ Black Swan

ในยุคปัจจุบันเราเห็น BS โผล่ขึ้นมาจากน้ำบ่อมากและส่งผลกระทบต่อเนื่อง ไม่ว่าเราจะวางแผนในอนาคตไว้อย่างไร ไอน์สไตน์ก็จะโผล่ขึ้นมาทำให้แผนการของเราต้องเปลี่ยนอยู่เสมอ เช่น วิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐและโลกในปี 2007-2008 smartphone หนึ่งครอบครัวยุคใหม่ทั่วโลก social media ฯลฯ

200,000 ปีก่อนจนถึงมีปฏิวัติอุตสาหกรรมเมื่อ 200 ปีก่อน โลกเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เทคโนโลยีอยู่คงตัว ชีวิตในแต่ละวันไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อหันมาดูปัจจุบันก็จะเห็นว่าโลกผันผวนตลอดเวลา ผู้คนสามารถรวยข้ามคืนได้กันเป็นว่าเล่นดังกรณีของ J.K.Rowling (ผู้สร้าง Harry Potter) / George Soros / Jeffrey Bezos (เจ้าของ Amazon) / Mark Zuckerberg (ผู้ก่อตั้ง facebook) ฯลฯ

คำถามที่น่าสงสัยก็คือ BS เกิดขึ้นได้อย่างไร? Taleb อธิบายว่าเหตุที่มนุษย์ประสบสิ่งที่ไม่คาดคิดเลยจนตั้งหลักไม่ติดนั้นก็เพราะมนุษย์มีทางโน้มที่จะใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีของตัวเองไปใช้ในการพยากรณ์อนาคต อย่างไรก็ตามความรู้และประสบการณ์ของเรานั้นมีพื้นฐานมาจากความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่คนอื่น “ประดิษฐ์” ให้เรา ซึ่งสิ่ง “ประดิษฐ์” นี้มักไม่ถูกต้องจนทำให้เราคาดมองอนาคตผิด มองไม่เห็นสิ่งที่น่าจะมี

Taleb บอกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์นั้นเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นขึ้น ๆ แยกจากกัน เมื่อเวลาผ่านไปมนุษย์ก็พยายามลักทอเชื่อมต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านั้นขึ้นเป็นเรื่องราวเพื่อหาคำอธิบาย นานวันเข้าก็มีความเชื่อมากขึ้น “เรื่องแต่ง” นั้นก็จะกลายเป็น “เรื่องจริงแท้” แน่แน่นอนทุกที

สิ่งที่มนุษย์เชื่อว่าได้เรียนรู้จากประวัติศาสตร์อย่างแท้จริงนั้นอาจไม่ใช่บทเรียนจริง เพราะประวัติศาสตร์เป็นเรื่อง “ประดิษฐ์” ขึ้นโดยอยู่พื้นฐานของการตีความเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้เชื่อมโยงถึงกัน (นโปเลียนบอกว่าประวัติศาสตร์คือ “เรื่องโกหกที่เห็นพ้องกัน” - History is a set of lies agreed upon.)

ตราบที่มนุษย์พยายามหาเหตุและผลอธิบายหลายเหตุการณ์ในอดีตโดยโยงใยให้เป็นเรื่องราวที่อธิบายได้และนำมาใช้พยากรณ์ได้สำหรับอนาคต โดยไม่มีใครบอกได้ว่าเรื่องเหล่านั้นถูกหรือผิด เมื่อนั้นมนุษย์ก็จะมีโอกาสผิดพลาดในการพยากรณ์อนาคตจนพบกับ BS อยู่เสมออย่างไม่ได้เตรียมตัว

Black Swan จะเตือนใจให้ผู้ลงทุน นักธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้นำ ฯลฯ ไม่ประมาทและเข้าใจโลกได้ดียิ่งขึ้น ตระหนักว่าสิ่งที่ยังไม่เคยเห็น ยังไม่เคยเกิดขึ้น มิได้หมายความว่าไม่มีและจะไม่เกิดขึ้น อีกทั้งเพื่อให้เตรียมพร้อมรับด้านบวกของเจ้านกดำตัวนี้ด้วย

หากท่านผู้อ่านย้อนนึกถึงชีวิตที่ผ่านมา ผู้เขียนมั่นใจว่าชีวิตของท่านถูกกระทบทั้งด้านบวก และลบโดยหงส์ดำหลายตัวในชีวิตจนไม่เป็นไปดังที่เคยคาดหวังไว้ คนที่คิดว่า Black Swan เป็น BS (คำย่อที่เราคุ้นกันนั้น) ระวังเถอะวันหนึ่งจะถูกมันจิกเอา

สิ่งที่ไม่รู้จึกและไม่คาดว่าจะเกิดแต่ก็เกิดขึ้นคือ Black Swan และสิ่งที่เราไม่รู้ว่ามีมากมายนัก ดังนั้นหงส์ดำจะไม่มีวันสูญพันธุ์ สิ่งที่เราควรทำก็คือดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวังไม่ประมาทไม่ว่าในเรื่องส่วนตัวหรือนโยบายเศรษฐกิจของประเทศก็ตาม

Live is short, live it.

Love is rare, grab it.

Anger is bad, dump it.

Fear is awful, face it.

Memories are sweet, cherish it.

ชีวิตมันสั้นเพราะฉะนั้นจงใช้มัน

ความรักเป็นสิ่งหายากดังนั้นจึงคว้าไว้

ความโกรธเป็นสิ่งไม่ดีดังนั้นจึงโยนทิ้งไป

ความกลัวนั้นน่าสะพรึงกลัวฉะนั้นจงเผชิญหน้า

ความทรงจำนั้นหวานชื่นดังนั้นจงดื่มด่ำชื่นชมมัน

**Being happy does not mean everything is perfect,
it means that you have decided to look beyond the imperfections.**

การมีความสุขไม่ได้หมายถึงทุกสิ่งสมบูรณ์แบบ

หากหมายถึงว่าคุณได้ตัดสินใจแล้วว่าที่จะมองข้ามเกินกว่าความไม่สมบูรณ์แบบนั้น

Three things you can not recover in life :

The WORD after it is said, the MOMENT after it is missed,

and the TIME after it is gone, Be careful.

มีสามสิ่งที่คุณไม่อาจเอากลับคืนมาได้ในชีวิต

นั่นก็คือคำพูด หลังจากที่ได้พูดออกไปแล้ว

โอกาสสำคัญ หลังจากที่ได้พลาดไปแล้ว

และเวลา หลังจากที่มีมันได้ผ่านไปแล้ว ดังนั้นจงระมัดระวัง

Tell me I forget, teach me and I remember, involve me and I learn.

(Benjamin Franklin : นักการเมือง นักวิทยาศาสตร์; ค.ศ. 1706-1790)

หากบอกผม ผมลืม สอนผมแล้วผมจำได้

และหากผมมีบทบาทร่วมด้วยแล้วผมก็จะเรียนรู้

I am not a teacher, but an awakener.

(Robert Frost : กวีเอกชาวอเมริกัน; ค.ศ. 1874-1963)

ผมไม่ใช่ครู แต่ผมเป็นผู้ปลุกให้ตื่น

หน้าม้าปรบมือของบัลเลต์ Bolshoi

ไม่น่าเชื่อว่าบัลเลต์ชื่อเสียงเรียงนามระดับโลกดังเช่น Bolshoi จะมีการจ้างหน้าม้า ปรบมือนำเพื่อเชียร์นักแสดง ข้อเท็จจริงนี้ทำให้ฉุกละหุกเกี่ยวกับหลายเรื่องที่เราพบกันในชีวิตประจำวัน

เมื่อเร็ว ๆ นี้หนังสือพิมพ์ International Herald Tribune รายงานการทำงานของ “หน้าม้าปรบมือ” หรือ claqueurs ในโรงละครรัสเซีย Bolshoi ชื่อดังของโลก สิ่งที่เราพบนี้ได้สร้างความแปลกใจและความเงินอายุไปทั่ว

Bolshoi มีความหมายสองอย่าง ๆ แรกคือ (ก) บริษัทบัลเลต์ Bolshoi ของรัสเซียซึ่งมีทั้ง The Bolshoi Ballet และ Bolshoi Opera (2) โรงละครรัสเซียมีชื่อเสียงซึ่งมีชื่อว่า Bolshoi Theatre

บริษัท Ballet Bolshoi มีอายุกว่า 200 ปี และมีชื่อเสียงมากตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 มีนักแสดงรวมกว่า 200 คน ส่วนโรงละครมีอายุกว่า 200 ปีเช่นกัน โดนไฟไหม้หลายครั้งและเปลี่ยนชื่อหลายหนจนในที่สุดกลายเป็นชื่อปัจจุบัน

ในการแสดงไม่ว่าจะเป็นละคร มิวสิคัล โอเปร่า หรือบัลเลต์ ล้วนมีช่องว่างระหว่างการแสดงซึ่งผู้ชมที่ชื่นชอบบทพูด เสียงร้อง การแสดง ท่วงท่า สามารถแสดงออกซึ่งความพึงพอใจในบางจังหวะได้อย่างไม่ผิดประเพณีนิยม และนี่เป็นช่องทางให้ “หน้าม้าปรบมือ” ทำมาหากินด้วยการเป็นผู้นำในการปรบมือ

“claqueurs” เป็นคำมาจากภาษาฝรั่งเศส “claque” ก็คือ “to clap” (ปรบมือ) การมีหน้าม้าปรบมือโดยแท้จริงแล้วไม่ใช่เรื่องใหม่เลย มีมาตั้งแต่สมัยโรมัน มีบันทึกว่าเวลาจักรพรรดิเนโรเล่นละครจะมีทหารเป็นกองเชียร์ปรบมือชื่นชมถึง 5,000 คน

ในศตวรรษที่ 16 หน้าม้าปรบมือสมัยใหม่ก็เริ่มขึ้นโดยการริเริ่มของกวีชาวฝรั่งเศส Jean Daurat ในปี 1820 ก็กลายเป็นธุรกิจจริงจัง โดยมีการรับจ้างกันลับ ๆ โดยนักแสดงและเจ้าของโรงละคร และในปี 1830 ผู้จัดการโรงโอเปร่าก็จ้างหน้าม้าปรบมืออย่างเป็นระบบเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ การเชียร์ก็ทำได้หลายวิธี เช่น ชวนคนนั่งข้าง ๆ พุดคุยเพื่อแสดงความชื่นชมตัวละครระหว่างเปลี่ยนฉาก หัวเราะดัง ๆ นำเมื่อมีบทที่ซับซ้อน แกล้งร้องไห้ซบหน้าตานำเมื่อมีบทเศร้า ตะโกนร้อง “bis bis” (หมายถึง encores หรือขอให้เล่นซ้ำอีก) ฯลฯ

ต่อมาการจ้างหน้าม้าปรบมือระบอบาปทั่วถึงอิตาลี เวียนนา ลอนดอน นิวยอร์ก รัสเซีย และในโรงละครใหญ่โตมีชื่อเสียงด้วย เช่น Covent Garden ในลอนดอน Metropolitan Opera ในนิวยอร์ก โรงละคร Bolshoi ในมอสโก ฯลฯ

สื่อเปิดเผยว่าใน Bolshoi Theatre ปัจจุบันก็มีการจ้างปรบมือโดยนักแสดงเพื่อเชียร์การแสดงของตน หรือจ้างโดยผู้ดูแลผลประโยชน์ของคณะละคร ในแต่ละรอบจะมีกองทัพนหน้าม้า นับสิบ ๆ คน นั่งกระจายกันอยู่ในที่นั่งอันเหมาะสมต่อการรับสัญญาณและการชี้นำการปรบมือ

หัวหน้าใหญ่จะเป็นผู้ให้สัญญาณโดยพิจารณาจากความเหมาะสมของจังหวะและอารมณ์ของผู้ชมที่แตกต่างกันในแต่ละรอบ

หัวหน้าทีมให้สัมภาษณ์กับสื่อว่าการกระทำเช่นนี้เป็นศิลปะขั้นสูงที่ต้องเข้าใจจังหวะ โคนของการแสดง หน้าม้าได้รับจ้างมาหากแต่เป็นพวกแฟนคลับที่ชื่นชอบนักแสดงโดยแลกกับบัตรเข้าชม

การยอมรับว่ามีหน้าม้าจริงแต่ไม่มีการจ่ายเงินขัดแย้งกับความเป็นจริงโดยเฉพาะเมื่อผู้นำปรบมือเหล่านี้ต้องเข้าชมซ้ำรอบแล้วรอบเล่า สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือในแต่ละรอบ โรงละครจะมอบตั๋วฟรีเพื่อเข้าชมให้แก่นักแสดง ๆ ก็จะไปจ้างหน้าม้ามาปรบมือเชียร์ตนโดยแลกกับบัตรเข้าชมซึ่งมีมูลค่าถึงใบละ 300-500 เหรียญสหรัฐ

ในแต่ละรอบกลุ่มหน้าม้าจะได้ตั๋วฟรีส่วนเกินจากที่พวกตนใช้ไปนั่งแล้วประมาณ 28 ใบ ถ้าเอา 28 คูณกับราคาตั๋วก็พอจะได้ไอเดียว่าเป็นค่าจ้างนำปรบมือที่สูงมาก อย่างไรก็ตามเมื่อคำนึงถึงว่า Bolshoi Theatre มีการแสดงกว่าปีละ 300 ครั้งก็น่าเห็นใจ เพราะจะต้องชมการแสดงเรื่องหนึ่งถึง 20 ครั้งในเวลา 10 วัน ชมไปก็ต้องเหลือบมองสัญญาณจากหัวหน้าไปเพื่อจะได้ปรบมือได้ถูกจังหวะอย่างไม่มีผิดพลาด

การจ้างปรบมือเป็นเรื่องที่นักแสดงจะไม่มีวันพูดถึงเป็นอันขาด น้อยครั้งมากที่จะมีนักแสดงออกมาต่อสู้ในสาธารณะกับกลุ่มรับจ้างปรบมือ สาเหตุที่ทำให้กลั๊กมักมาจากความเหลื่อมล้ำอันเป็นผลจากการแตกคอกับผู้รับจ้าง ในตอนแรกนักแสดงก็ยินดีจ้างเพราะต้องการเสียงปรบมือ แต่เมื่อมีชื่อเสียงขึ้นก็มักจะเลิกจ้าง จุดนี้ถ้าตกลงกันไม่ดีก็จะเป็นปัญหา อาจถูกกลั่นแกล้งจากกลุ่ม หน้าม้า เช่น ปรบมือผิดจังหวะ ทำเสียงดังให้เสียสมาธิ ส่งเสียงไล่ ฯลฯ

สิ่งที่น่าสงสัยก็คือเหตุใดผู้ชมจึงปรบมือตามหน้าม้าเกือบทุกครั้ง หัวหน้าทีม หน้าม้าบอกว่าผู้ชมทั่วไปนั้นไม่พอใจตัวเอง ชอบที่จะดูคนอื่นและทำตาม สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือเมื่อผู้ชมเห็นคนหนึ่งหรือหลายคนปรบมืออย่างแข็งขันแสดงความพอใจ ก็จะมีคนอีกอันเป็นพิเศษได้เกิดขึ้นแล้วซึ่งตนเองอาจมองไม่เห็นหรือไม่เข้าใจดังนั้นก็จะปรบมือตามเพราะไม่ต้องการให้คนอื่นเห็นว่าตนเป็นคนโง่งงที่ไม่เป็น ตรงนี้แหละที่ทำให้หน้าม้ามีเงินใช้ถึงแม้จะเปื้อนแสนเปื้อนกับการดูบอลเล่ต์ก็ตาม

เมื่อเปรียบเทียบการทำงานของหน้าม้าในโรงละครกับชีวิตจริงแล้วก็ไม่แตกต่างกันเลย บ่อย ๆ ที่เราถูกหลอกโดยสื่อ โดย “คนเชียร์แขก” ที่ปรากฏในสื่อโทรทัศน์ และโดยข้อความในอินเทอร์เน็ตให้หลงเชื่อในบางข้อเท็จจริงหรือยอมรับความคิดหรือพฤติกรรมของบางคน ทั้งหมดนี้มีการชี้นำอย่างเป็นระบบ เฉกเช่นเดียวกับการปรบมือหน้าม้าในโรงละคร

การโฆษณาสินค้าโดยมีผู้นำเชื่อถือของสังคมเป็นผู้นำเสนอก็เข้าหอบเกี่ยวกับการทำงานของหน้าม้าปรบมือ การชี้นำผู้คนอย่างเป็นระบบมีอยู่จริงในสังคมเราและมีการพยายามเสริมสร้างให้เติบโตแข็งแรงขึ้นทุกวันอย่างมีวัตถุประสงค์แอบแฝง

การแยกของจริงออกจากของปลอมยากขึ้นทุกวันในโลกปัจจุบันที่มีความเข้าใจจิตวิทยาของฝูงชนลึกซึ้งขึ้น และมีวิธีการหาประโยชน์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

ความรวยช่วยให้ลูกทำพัง

สมัยก่อนเคยได้ยินคำว่า พ.พ.ม. (พังเพราะเมีย) แต่ในโลกอินเทอร์เน็ตปัจจุบันมี พ.พ.ล. (พังเพราะลูก) ดังตัวอย่างเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่ฟิลิปปินส์

คนฟิลิปปินส์ในโลกอินเทอร์เน็ตโกรธมากเมื่อเห็นรูปหญิงสาวหน้าตาตางดงามนอนอยู่ในอ่างน้ำและมีเงินสกุลต่าง ๆ วางท่วมตัว แคมแสดงภาพรองเท้า กระเป๋า และเสื้อผ้า สารพัด

แบรนด์เนมตลอดจนการคุยโม้อวดความร่ำรวยใน blog ของเธอที่มีมาตั้งแต่ปี 2011

เธอเปิดเผยว่าเธอคือ Jeane Napoles อายุ 23 ปี เป็นลูกสาวคนเล็กของนักธุรกิจมหาเศรษฐีหญิงของฟิลิปปินส์ชื่อ Janet Lim-Napoles

เมื่อตีความความมั่งคั่งขึ้นถึงจุดสูงสุดในประเทศที่มีประชากรเกือบ 100 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่ยากจน (รายได้ต่อหัวต่อคนประมาณ 90,000 บาท/ปี ซึ่งน้อยกว่าไทย 2.25 เท่าตัว) หนังสือพิมพ์ The Philippine Daily Inquirer ในเดือนกรกฎาคม 2013 ก็เริ่มขุดคุ้ยว่าแม่เธอรวยมาจากไหน

ใน Instagram, Facebook และ Twitter มีภาพและเรื่องราวของเธอไปปารีส โตเกียว ถ่ายรูปคู่กับดาราสอลีวู้ดหลายคน และมีภาพ 3 สาวพี่น้องไปดูภาพยนตร์รอบพรีเมียร์ของฮอลลีวู้ด ซึ่งคนธรรมดาที่ไม่ได้เฮฮาปาร์ตี้กับเหล่าดาราและเศรษฐีรวย ๆ แล้วไม่มีโอกาสเป็นอันขาด

คนฟิลิปปินส์ในโลกโซเชียลโกรธหน้าความเห็น ตำหนิ เยาะเย้ย ถากถางเธอกันสนั่นประเทศและพูดถึงสาเหตุที่แม่เธอรวย เมื่อดูจะหนักมือเข้าแม่และครอบครัวก็เดือดร้อนต้องออกมาปฏิเสธคำขบขิบที่ว่าเธอรวยมาไม่ถูกต้อง

Christine พี่สาวคนโตที่กำลังมีโอกาสได้เป็น ส.ส. แบบปาร์ตี้ลิสต์ของพรรค OFW Family club ที่คณะกรรมการเลือกตั้งฟิลิปปินส์กำลังนับคะแนนอยู่ที่เดือดร้อน กล่าวได้ว่าครอบครัวของเธอซึ่งกำลังจะมาแรงเกิดสะดุดขึ้นเพราะลูกสาวคนสุดท้องไม่สามารถเก็บความร่ำรวยไว้เงียบ ๆ ได้

เพื่อน ๆ ของ Jeane เปิดเผยเธอพักอยู่ที่อพาร์เมนท์ใน Ritz Carlton ใน ลอสแอนเจลิส ระหว่างที่เรียนหนังสือที่นั่น เมื่อกลับมาบ้านก็ขับรถ Porsche บนถนนที่ติดขัดและเกือบทุสแตกเต็มไปด้วยคนยากจนที่ขายของ (ไม่ต่างจากบ้านเรา เพียงแต่มีหน้าตากว่า และริมถนนก็ละเล้าไปด้วยคนยากจน)

เพื่อนคนหนึ่งเล่าว่าเธอเพิ่งโง่ความรวยแบบซัด ๆ เมื่อหลังปี 2005 โดยเพื่อน ๆ นิินหาลับหลังว่าเธอรวยมาจาก “dirty money” จากที่ไหนสักแห่ง มีวิดีโอออนไลน์คลิปหนึ่งที่แสดงเหตุการณ์วันเกิดของ Jeane ซึ่งจัดขึ้นในฮอลลีวู้ด ในงานมีทั้งแพชั่นโชว์ เพียบพร้อมไปด้วยอาหารและเครื่องดื่มชั้นดี และมีหลายภาพแสดงให้เห็นว่ามีการฉลองวันเกิดตลอดอาทิตย์ถัดมาใน

คลับและบาร์ของเหล่าเศรษฐีในมะนิลาแถมด้วยการเดินทางไปเที่ยวลอนดอน

เมื่อข่าวเข้ามาเต็มสองหู ทางกาฟิลิปปินส์ก็ไม่อาจอยู่นิ่งได้ สื่อชุดคัปปี้ไปกับการสอบสวนของทางการ และพบว่าแม่ของ Jeane คือ Janet Lim-Napoles ทำการค้า และพ่อเป็นอดีตนายทหารซึ่งเคยมีบทบาทในการโค่นล้มอดีตประธานาธิบดี Corazon Aquino ทั้งสามมีและภรรยาเป็นจำเลยในคดีฉ้อฉลสื่อเกาะของทหารในปี 2001 และหลุดจากคดีในปี 2010

ที่พูดกันหนาหูก็คือเธอได้เงินเป็นกอบเป็นกำจากโครงการชนิดที่เรียกว่า pork barrel กล่าวคือเงินจากงบประมาณที่นักการเมืองเอาไปลงในพื้นที่ของตนเองเพื่อหาเสียง ความหละหลวมในการใช้เงินชนิดนี้มีมาก ในโครงการที่เรียกว่า Priority Development Assistance Fund มีการฉ้อฉลโดยลูกหลานและญาตินักการเมืองใหญ่หลายคนรวมทั้งเธอด้วย

ว่ากันว่าในโครงการหนึ่งเธอรับไปเต็ม ๆ 900 ล้านเปโซ (ประมาณ 666 ล้านบาท) และมีอีกหลายโครงการที่เธอมีเกี่ยวกับนักการเมืองใหญ่ เธอมีบ้าน 28 หลังเฉพาะบนเกาะลูซอน (ไม่นับคฤหาสน์ในสหรัฐอเมริกา) มีรถ 30 คัน มีเงินอยู่ใน 415 บัญชีใน 17 ธนาคาร จากการสอบสวนในเวลาสั้น ๆ

เธอบอกว่ารวยมาจากการส่งออกถ่านหินและค้าขายกับจีน อินเดีย และปากีสถาน ตั้งแต่ปี 1990 แต่เธอก็ไม่มีหลักฐานยืนยัน เธอตอบไม่ได้ว่ามีทรัพย์สินสุทธิทั้งหมดเท่าใด (นำส่งสารเธอเพราะเธอก็คงไม่รู้จริง ๆ ด้วยเพราะมีมากจนจำไม่ได้)

เมื่อทางการตรวจสอบข้อมูลแล้วก็เห็นว่าไม่มีทางที่เธอจะรวยได้จากธุรกิจและการลงทุนของเธอตามที่อ้างแต่อย่างใด เธอมีรายได้ที่หนีภาษีจำนวนหนึ่งดังนั้นจึงหนีไม่พ้นถูกตัดสินลงโทษ

เมื่อสื่อชุดลึกลงไปอีกก็พบคอร์รัปชันที่เชื่อมโยงกับนักการเมืองและนักธุรกิจจำนวนมาก (จนเข้าใจว่าการสอบสวนของทางการได้หยุดลงแล้วคล้าย ๆ กับประเทศสารซันท์โกล์บ้านเรา) แต่เมื่อประชาชนเรียกร้องจากการเห็นความรวยที่น่าเกลียด ทางกาจึงต้องทำอะไรสักอย่าง

คำถามก็คือเหตุใดลูกสาวคนเล็กจึงต้องโชว์ความรวยแบบนี้ คำตอบน่าจะเป็นว่าแม่มาจากครอบครัวคนจีนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในฟิลิปปินส์และไม่ได้รับการยอมรับเหมือนบ้านเรา ดังนั้นจึงพยายามแสวงหาการยอมรับจากสังคมมาโดยตลอด เมื่อพบความมั่งคั่งก็ใช้มันเป็นเครื่องมืออย่างเต็มที่ ลูกสาวก็เห็นว่าแม่ใช้สิ่งนี้จึงเลียนแบบ

สิ่งที่ลูกสาวผิดพลาดก็คือใช้เครื่องมือสมัยใหม่ผ่านอินเทอร์เน็ต คือ social media เธอไม่เข้าใจและคาดไม่ถึงว่าผลกระทบของมันจะไปได้กว้างไกลและลึกซึ้งขนาดนี้ ถ้าเธอเป็นตู้ทองหรือตู้เพชรเคลื่อนที่ในทุกงานที่เธอไปก็ไม่มีผลเท่ากับภาพถ่ายบนอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพเธอในอ่างน้ำกับธนบัตรหลายสกุลนั้นบาดใจคนจนได้ฉกาจฉกรรจ์

โลกอินเทอร์เน็ตมีอันตรายที่มองไม่เห็นสูงมาก ถ้าไม่ระมัดระวังอาจทำลายตนเองและครอบครัวได้ไม่ยากนัก

โศกนาฏกรรมของทรัพยากร และชุมชน

"A finite world can support only a finite population; therefore, population growth must eventually equal zero."

Garrett Hardin

ชะตากรรมจากการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างไม่มีขอบเขตอันนำไปสู่ความเจ็บปวดนั้นเป็นที่ยอมรับกันในแวดวงวิชาการ แต่มีสุภาพสตรีท่านหนึ่งซึ่งเชื่อมั่นในสปิริตของการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ออกมาบอกว่าชุมชนนี้แหละสามารถร่วมมือกันหลีกเลี่ยงโศกนาฏกรรมนี้ได้

ในปี 1968 นิตยสาร Science ได้ตีพิมพ์บทความซึ่งต่อมามีการกล่าวขวัญถึงทั่วโลกของ Garrett Hardin ชื่อ "The Tragedy of the Commons"

ข้อเขียนพยายามอธิบายว่าเหตุใดปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงยากที่จะแก้ไขได้ Hardin ผู้ประดิษฐ์วลี "โศกนาฏกรรมของการใช้ทรัพยากรร่วมกัน" ซึ่งเป็นชื่อของบทความนี้อธิบายว่า ลอง

จินตนาการว่าที่ดินแปลงหนึ่งที่ "เป็นของทุกคนจนไม่มีใครเป็นเจ้าของ (อย่างแท้จริง)" "เปิดกว้างสำหรับทุกคน" ถูกใช้เป็นที่เลี้ยงวัว สถานการณ์เช่นนี้จะจูงใจให้แต่ละคนเอาวัวเข้าไปเลี้ยง เพราะวัวทุกตัวที่นำไปเลี้ยงจะนำกำไรมาสู่เจ้าของ จำนวนวัวก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามแรงจูงใจ

ด้วยการเป็นที่ดินซึ่งมีพื้นที่จำกัดและทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ จะทำให้ไม่สามารถใช้เลี้ยงวัวได้ไปเรื่อย ๆ โดยไม่จำกัดจำนวน ณ จุดหนึ่งที่มีจำนวนวัวมากเกินไป ระบบธรรมชาติก็จะล้มเหลว ความเสี่ยงที่จะเกิดผลเสียขึ้นเช่นนี้สังคมจะเป็นผู้รับไปไม่ใช่ผู้เลี้ยงแต่ละคน

ในบริบทดังกล่าว Hardin เรียกจุดจบที่เขาเชื่อว่าจะเกิดขึ้นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้นี้ว่า โศกนาฏกรรม (tragedy) ซึ่งมีได้สื่อถึงความเศร้า หากหมายถึงการไม่สามารถหลีกเลี่ยงผลเสียร้ายแรงนี้ได้

Hardin มิใช่คนแรกที่เห็นปรากฏการณ์นี้ หากเขาสามารถให้คำอธิบายประกอบวลีใหม่ได้อย่างกะทัดรัดและโดนใจผู้คน เมื่อประมาณ 2,000 ปีก่อนหน้านี้ Aristotle ได้เคยกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้แล้ว

เศรษฐศาสตร์ตอบรับไอเดียนี้เป็นอย่างดีเป็นเวลาหลายสิบปีเพราะสอดคล้องกับปัญหาความไม่ชัดเจนของสิทธิความเป็นเจ้าของ (property rights) กล่าวคือในกรณีที่ทรัพยากรเป็น 'สมบัติร่วมกัน' จะมีแย่งกันใช้อย่างไม่คำนึงถึงผลเสีย เศรษฐศาสตร์จึงเสนอให้ใช้มาตรการที่ช่วยให้ความเป็นเจ้าของปรากฏชัดเจนขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหา

ตัวอย่างเช่นการให้เช่าที่ดินสาธารณะหรือการแบ่งพื้นที่ป่าให้ชุมชนเป็นเจ้าของ ในกรณีของการเช่า ผู้เช่าหรือ "เจ้าของ" จะดูแลผลประโยชน์เป็นอย่างดีมิให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่เกินความเหมาะสมจนนำไปสู่ความล้มเหลวของสิ่งแวดล้อม

ถ้าที่ดินแปลงเดียวกันของ Hardin ที่มีพื้นมรจำกัดและทุกคนร่วมเป็นเจ้าของถูกแบ่งออกเป็นแปลง ๆ ให้เช่า ผู้เช่าก็ต้องควบคุมให้จำนวนของวัวที่นำมาเลี้ยงและกินหญ้าอยู่ใน

ระดับพอดิ หรือกรณี "เจ้าของ" ป่า ก็จะมีการดูแลไม่ให้ใครมาขโมยตัดไม้ หรือใช้ประโยชน์จากป่าอย่างผิดกฎหมาย

อย่างไรก็ดีในปี 1965 สตรีผู้หนึ่งคือ Lin Ostrom ผู้เรียนจบปริญญาเอกจาก UCLA ด้าน Political Science ได้เขียนวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับการจัดการน้ำโดยศึกษาความร่วมมือกันของประชาชนฝ่ายต่าง ๆ ในครั้งแรกของศตวรรษที่ 20 ซึ่งได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาการสูบน้ำสะอาดจากฟาร์มและแหล่งต่าง ๆ มาทำน้ำประปาของเมือง Los Angeles

เธอพบว่าประชาชนสามารถจัดการแก้ไขปัญหาการมีทรัพยากรอันจำกัดได้กันเอง โดยโศกนาฏกรรมไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นเสมอไปดังที่ Hardin กล่าวไว้ ชุมชนทั้งหลายร่วมกันหาข้อตกลงและร่างสัญญาแบ่งสรรน้ำและกำหนดกติกาใช้น้ำร่วมกันได้อย่างประสบผลสำเร็จ

เธอไม่เห็นด้วยกับบทสรุปของ Hardin ที่ระบุว่าโศกนาฏกรรมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอให้ภาครัฐเข้ามาจัดการเพื่อไม่ให้เป็นการที่ชุมชนเป็นเจ้าของร่วมกันอีกต่อไป หรือกลายเป็นของรัฐ หรือจัดการโดยภาคเอกชน เธอมั่นใจในการร่วมมือกันของชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาของการมีทรัพยากรที่ต้องใช้ร่วมกัน

ยิ่งศึกษาทั่วโลกเธอก็พบว่ามิใช่ชุมชนอยู่ทั่วโลกที่ร่วมกันแก้ไขปัญหา (ตัวอย่างการจัดการทุ่งหญ้าในสวิสเซอร์แลนด์ การจับกุ้งมังกรในรัฐ Maine การจัดการใช้ป่าในศรีลังกาและน้ำในเนปาล) โดยเธอคิดว่า ‘สมบัติร่วมกัน’ (commons) นี้ มิได้เหมือนกันไปทั้งหมด แต่ละแห่งก็มีลักษณะแตกต่างกันไปและชุมชนก็ร่วมมือกันในลักษณะที่แตกต่างกันไปด้วย

ชุมชนเป็นเจ้าของ ‘สมบัติร่วมกัน’ ดังนั้นชุมชนจึงสมควรจัดการกันเอง ทุกคนเป็นเพื่อนบ้านกัน มีผลประโยชน์ร่วมกันและมีตัวอย่างแล้วว่าสามารถจัดการได้ ดังนั้น การมีบทบาทของภาครัฐไม่ใช่คำตอบ

ชาวนาสวิสของหมู่บ้าน Torbel มีกฎระเบียบในเรื่องการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม มีบทลงโทษปรับเพื่อจัดการการใช้ทุ่งนาและทุ่งหญ้าตลอดจนใช้ไม้ฟืนมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 นอกจากนี้ยังมีชาวประมงของเมือง Alanya ในตุรกีที่จับฉลากกันทุกกันยายนของปีเพื่อสิทธิจับปลาในฤดูหนาว

เธอได้ศึกษาไปทั่วโลกและบันทึกสิ่งที่เธอพบเพื่อยืนยันบทบาทของชุมชนในการแก้ไขปัญหา ‘สมบัติร่วมกัน’ งานของเธอนั้นมีนัยยะสำคัญสำหรับการแก้ไขปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในระดับโลกว่าไม่ใช่วิธี top-down เธอเห็นว่าการลงนามของผู้นำเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาโลกร้อนในระดับโลกเป็นความผิดพลาดเพราะปัญหาการใช้ร่วมกันมันซับซ้อนจนต้องแก้ไขจากชุมชนขึ้นมาแบบ bottom-up

Lin Ostrom เป็นสตรีคนแรกที่รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี 2009 เธอเสียชีวิตในวัย 78 ปี เมื่อ 3 เดือนก่อน โดยข้างเตียงของเธอก่อนเสียชีวิตมีร่างวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกที่เธอกำลังตรวจแก้ไขให้ลูกศิษย์

Garret Hardin และภรรยาเสียชีวิตอย่างตั้งใจพร้อมกันในปี 2007 หลังจากแต่งงานมา 62 ปี และทนทุกข์ทรมานโรคร้ายมานานปี

ถึงแม้ทั้งสองจากไปแล้ว แต่ก็ได้ทิ้งข้อคิดสำคัญไว้อย่างน่าชื่นชมเกี่ยวกับการระมัดระวังการใช้ “สมบัติร่วมกัน” ของชาวโลกและการแก้ไขปัญหาระบบการของโลกรด้วยปัญญาของชุมชน

I am not a product of my circumstances.

I am a product of my decisions.

(Stephen Covey : นักเขียน นักพูด; ค.ศ. 1932–2012)

ผมไม่ใช่ผลพวงของสถานการณ์

หากผมเป็นผลพวงของการตัดสินใจของผมเอง

**I've learned that people will forget what you said,
people will forget what you did,
but people will never forget how you made them feel.**

(Maya Angelou : นักเขียนชาวอเมริกัน; ค.ศ. 1928–)

ฉันได้เรียนรู้ว่าผู้คนจะลืมสิ่งที่คุณพูด
สิ่งที่คุณได้ทำ แต่จะไม่มีวันลืมความรู้สึกที่คุณทำให้เขาสัมผัสได้

There is only one way to avoid criticism :

Do nothing, say nothing, and be nothing.

(Aristotle : 384–322 ปีก่อนคริสตกาล)

มีหนทางเดียวเท่านั้นที่จะหลีกเลี่ยงคำวิจารณ์ได้
นั่นก็คือไม่ทำอะไรเลย ไม่พูดอะไรเลย และเป็นคนที่ไม่เอาไหนเลย

Be strong, but not rude;

Be kind, but not weak;

Be bold, but not bully;

Be humble, but not timid;

Be proud, but not arrogant.

จงเข้มแข็ง แต่อย่าหยาบคาย

จงมีเมตตา แต่อย่าอ่อนแอ

จงหาญกล้า แต่อย่ากดขี่ข่มเหง

จงถ่อมตัว แต่อย่าจ้อง

จงภาคภูมิใจ แต่อย่าหยิ่งยโส

บิดาของวิชา Cliometrics

ประวัติศาสตร์ สถิติขั้นสูง และเศรษฐศาสตร์ มาสัมพันธ์กันได้อย่างไร? ศาสตร์ที่มีชื่อว่า Cliometrics อธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์อย่างมีหลักฐานตัวเลข เชิงวิชาการสนับสนุน ไม่ใช่ความมีเหตุผลแต่อย่างเดียวดังที่เคยกระทำกันมา

Cliometrics มาจากคำว่า Clio ซึ่งเป็นชื่อของเทพธิดาประจำวิชาประวัติศาสตร์ใน เทพปกรณัมกรีก (Green Mythology) ส่วน Metrics หมายถึงตัววัดเชิงปริมาณ บางทีก็เรียกชื่อวิชานี้ว่า New Economic History (ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจใหม่) หรือ Econometric History (ประวัติศาสตร์เชิงเศรษฐมิติ) ในวิชานี้เครื่องมือทางสถิติถูกนำมาใช้ผสมกับ

เศรษฐศาสตร์เพื่อพยายามเข้าใจประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอย่างแจ่มแจ้งมากขึ้นผ่านการวัดเชิงปริมาณ

วิชา History of Economics หมายถึงประวัติศาสตร์ของเศรษฐศาสตร์ เช่น ศึกษาการเชื่อมโยงของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ต่าง ๆ ข้ามยุคสมัย ประวัติศาสตร์ของแนวคิดต่างๆ ในเศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ส่วน Economic History หมายถึงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ เช่น ศึกษาการเกิดขึ้นของการค้าเสรีของไทยจากอดีต ศึกษาปรากฏการณ์ “ต้มยำกุ้ง” การดำเนินชีวิตเชิงเศรษฐกิจของคนไทยในสมัยสุโขทัย ฯลฯ

Econometrics หรือเศรษฐมิติคือการประยุกต์ใช้เครื่องมือทางสถิติเข้ากับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการพยากรณ์ จำลองภาวะเศรษฐกิจ เข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ เช่น ค่าจ้างกับการว่างงาน ค่าจ้างกับค่าครองชีพ เป็นต้น

มี ‘เจ้าพ่อ’ ของวงการ Cliometrics อยู่คนหนึ่งเป็นผู้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี 1993 เมื่อเร็ว ๆ นี้ได้จากไปในวัย 86 ปี โดยทิ้งความอื้อฉาวเชิงวิชาการไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษากันต่อไป

ศาสตราจารย์ Robert Fogel เป็นอเมริกันยิว สอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยชิคาโก ในสมัยเป็นนักศึกษาเป็นคอมมิวนิสต์ แต่หลังจากเรียนจบปริญญาตรีได้ 8 ปี ก่อนที่จะเรียนปริญญาเอกที่ Johns Hopkins University เขาก็ละทิ้งอุดมการณ์คอมมิวนิสต์อย่างสิ้นเชิงเพราะเห็นว่าไม่เป็นวิทยาศาสตร์

งานเขียนสำคัญของเขาที่เขย่าวงการเศรษฐศาสตร์ก็คือหนังสือชื่อ Time on the Cross : The Economics of American Negro Slavery (1974) เขาศึกษาเรื่องทาสในสหรัฐอเมริกา

อย่างกว้างขวางโดยมีข้อมูลเชิงปริมาณสนับสนุน และได้ผลการศึกษาที่ตรงข้ามกับความเชื่อใน
แวดวง

ประวัติศาสตร์และประชาชนที่มีมายาวนาน โดยเขาสรุปว่าระบบทาสอเมริกัน (ใช้ผิวดำที่
จับจากอาฟริกาเป็นทาสเพื่อใช้แรงงานในไร่ฝ้าย กาแฟ และอ้อย) นั้นมีประสิทธิภาพในการหา
ประโยชน์จากขนาดการผลิต (Economy of Scale) ที่ใหญ่ในระบบ plantation (ผลิตโดยการ
ปลูกในแปลงขนาดใหญ่ที่มีการดูแลอย่างเป็นระบบ) ก่อให้เกิดกำไรมหาศาล และทาสมิได้มีความ
เป็นอยู่ที่เลวร้ายถูกเยียนถูกตีทุกเมื่อเชิ้อวัน ดังที่เคยเข้าใจกัน

Fogel แสดงตัวเลขให้เห็นว่าทาสผิวดำมีความเป็นอยู่มิได้เลวร้ายไปกว่าผู้ใช้แรงงานในเวลา
เดียวกันในเขตอุตสาหกรรมทางเหนือ นอกจากนี้นายทาสยังพยายามดูแลทาสเป็นอย่างดีเพราะ
เป็นทรัพย์สินที่สำคัญในการสร้างความมั่งคั่งอีกด้วย ระบบทาสนั้นมีประสิทธิภาพจนเชื่อว่าถ้าไม่มี
สงครามกลางเมือง (ค.ศ. 1861-1865) แล้ว ระบบทาสผิวดำในอเมริกาก็ยากที่จะเลิกได้

เมื่อการศึกษามีข้อสรุปเช่นนี้ก็เป็นเรื่องขึ้นมาทันที นักวิชาการและผู้รู้ในสังคมรวมกัน
ออกมาถล่มว่าเขาเอนเอียง เข้าข้างคนผิวขาวที่เคยเอาเปรียบคนผิวดำ (Fogel ไม่ได้ตอบโต้เรื่อง
เชื้อชาติ คนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าเขาแต่งงานกับอเมริกันผิวดำ) แต่เขาก็มีหลักฐานตัวเลขและวิธี
การศึกษาที่น่าเชื่อถือได้ตลอดระยะเวลากว่า 40 ปีที่ผ่านมา

Fogel มีงานศึกษาที่อื้อฉาวอีกชิ้นหนึ่งก่อนหน้านี้ในปี ค.ศ. 1964 เรื่องบทบาทของรถไฟใน
การพัฒนาเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา โดยเขามีข้อสรุปตรงข้ามความเข้าใจและการยอมรับกันมา
แต่ดั้งเดิม

สิ่งที่เชื่อกันมากก็คือการขนส่งทางรถไฟของข้าวสาลี ข้าวโพด หมู และวัว ซึ่งเป็นสินค้า
เกษตรที่สำคัญที่สุดในศตวรรษที่ 19 หลังสงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกานั้น สามารถช่วย
ลดต้นทุนจนเกิดเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ Fogel พิสูจน์ด้วยการใช้
Cliometrics ว่า ถ้าแม้ไม่มีรถไฟก็จะมี การขนส่งโดยเรือขายทางน้ำผ่านคลองที่มีอยู่แล้วและ
โดยเกวียนขนส่งอยู่ดี เขาคำนวณว่าถ้าไม่มีรถไฟแล้วผลผลิตรวมของทั้งประเทศในปี ค.ศ. 1890 ก็
จะลดไปเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น

ไม่ว่าเขาจะงานวิจัยใดก็เป็นเรื่องขึ้นมาทั้งนั้น แต่นักวิชาการก็ ‘ตี’ เขาได้ยากเพราะเขาใช้
เครื่องมือสถิติขั้นสูงและวิธีการวิเคราะห์ที่เป็นวิทยาศาสตร์พิสูจน์ให้เห็นความจริงบางประการใน
ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจซึ่งหลายเรื่องก็ตรงข้ามกับข้อสรุปที่เคยเข้าใจกัน สิ่งที่ผู้คนชื่นชมเขาก็คือ
ความกล้าหาญทางจริยธรรม (moral courage) เขากล้าที่จะเสนอสิ่งที่ตรงข้ามกับความคิดกระแส
หลักโดยมีหลักฐานสนับสนุนจาก Cliometrics

ในช่วงปลายชีวิต เขาหันมาศึกษาประวัติศาสตร์ มาตรฐานการครองชีพ สารอาหารที่มี
ผลกระทบต่อสุขภาพและความมีอายุยืน (เขาพบว่าตลอดประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาคนเตี้ยและผอมมี
ทางโน้มที่จะเจ็บป่วยมากกว่าคนอื่น ๆ) เขาเชื่อว่าสามารถหาบทเรียนได้จากประวัติศาสตร์เพื่อ
ประโยชน์ของอนาคตโดยใช้สถิติและเศรษฐศาสตร์เป็นเครื่องมือ

Fogel ผู้ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของวิชา Cliometrics รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์จากผลงานในการรื้อฟื้นความสนใจในวิชาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโดยการใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์และเครื่องมือเชิงปริมาณร่วมกันเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและโครงสร้างสถาบันซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายต่อไป

เศรษฐศาสตร์เป็นเพชรเม็ดงามของสังคมศาสตร์ในทุกวันนี้ได้ก็เพราะมีนักสถิติ นักคณิตศาสตร์ นักการศึกษา นักจิตวิทยา แพทย์ นักวิทยาศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ วิศวกร นักประวัติศาสตร์ ฯลฯ หลงใหลในเศรษฐศาสตร์ และนำศาสตร์ที่ตนเองเชี่ยวชาญมาประยุกต์ต่อยอดเข้ากับเศรษฐศาสตร์จนเกิดความสำเร็จงอกงามของความรู้และปัญญา โดยทั้งหมดเป็นไปเพื่อความก้าวหน้าของมนุษยชาติ

Any fool can know. The point is to understand.

(Albert Einstein : ค.ศ. 1879-1955)

คนฉลาดคนไหนก็สามารถรู้ได้ทั้งนั้น ประเด็นมันอยู่ตรงเข้าใจ

Winning is not everything, but wanting to win is.

(Vince Lombardi : โค้ชอเมริกันฟุตบอล; ค.ศ. 1913-1970)

การชนะไม่ใช่ทุกสิ่ง แต่การต้องการชนะคือสิ่งที่ใช่เลย

อาหารเพื่อยืม

- รู้อะไรไม่รู้.....รู้จากไลน์
- ยามศึกเรารบ....ยามสงบเราแซท
- คับที่อยู่ได้....คัพที่อยู่ยาก
- สุราคือยาพิษ.....เติมโซดาสักนิด.....เพื่อลดพิษสุรา
- เวิร์ด...ย่อมระงับด้วยการออกเวิร์ด
- กระป๋องไม่ได้อยู่ที่ใจ....แต่อยู่ไม่ไกลจากพังงา
- แพ้เป็นพระ...ชนะเป็นตุ๊ด
- เสือ 2 ตัว อยู่ถ้ำเดียวกันไม่ได้...แต่เสือ 11 ตัวอยู่ในช่องเดียวกันได้
- ชาตีสื่อต้องไวลาย....ชาตีสายต้องไวพุง
- ไก่งามเพราะขน....คนงามเพราะ camera 360
- รักวัวให้ผูก...รักลูกให้ไอโฟน
- คบคนให้ดูหน้า....ซื้อผ้าไปพาหุรัด
- อยู่บ้านท่านอย่างนั่งดูตาย...เปิด Wi-Fi ให้เพื่อนบ้านเล่น
- รำไม่ดี....ไปเป็นโคโยตี้ดีกว่า
- รู้อะไร...ไม่รู้ รู้

- น้ำท่วมทุ่ง...ไปรับถุงยังชีพ
- น้ำร้อนปลาเป็น...น้ำเย็นตุ๋นไม่อาบ
- ไม่เห็นโลงศพ...เพราะไปฝังศาลา
- ไม่มีน้ำยา...เพราะไม่ได้สั่งขนมจีน

(จาก Internet ของ Gap's Chiangmai)
